

BEZPIECZEŃSTWO SPOŁECZNE Z PERSPEKTYWY BEZPIECZEŃSTWA WEWNĘTRZNEGO

Michał BRZEZIŃSKI*

* Instytut Nauk Politycznych, Uniwersytet Warszawski
e-mail: michal.brzezinski@uw.edu.pl

Artykuł wpłynął do redakcji 18.02.2013 r., Zweryfikowaną i poprawioną wersję po recenzjach i korekcie otrzymano w czerwcu 2013 r.

Artykuł przedstawia bezpieczeństwo społeczne jako obszar (sektor) współczesnego bezpieczeństwa z perspektywy bezpieczeństwa wewnętrznego. W artykule poruszono kwestie dotyczące procesów poszerzania i pogłębiania bezpieczeństwa, jego powszechnie uznanych obszarów (sektorów) oraz występujących między nimi wzajemnych zależności. Charakteryzując bezpieczeństwo społeczne, wskazano na zagadnienia natury kulturowej i socjalnej, które następnie odniesiono do podstawowej siatki pojęciowej bezpieczeństwa wewnętrznego (bezpieczeństwo publiczne; bezpieczeństwo ustrojowe; bezpieczeństwo powszechne) oraz do redefiniowanego obecnie paradygmatu bezpieczeństwa. Związek łączący bezpieczeństwo społeczne i bezpieczeństwo wewnętrzne zilustrowano przykładem oficjalnych dokumentów rządu Finlandii (Program Bezpieczeństwa Wewnętrznego; Strategia Bezpieczeństwa dla Społeczeństwa).

Słowa kluczowe: *bezpieczeństwo społeczne, bezpieczeństwo kulturowe, bezpieczeństwo socjalne, bezpieczeństwo wewnętrzne, paradygmat bezpieczeństwa*

WSTĘP

Ostatnie kilkanaście lat przyniosło szereg zmian, które doprowadziły do sformalizowania i ukonstytuowania nauk o bezpieczeństwie¹ – nowej dyscypliny naukowej umiejscowionej w dziedzinie nauk społecznych w obszarze nauk społecznych². Częścią nauk o bezpieczeństwie jest bezpieczeństwo wewnętrzne, które, jak się wydaje, w sposób najpełniejszy zajmuje się współczesnym, przeorientowanym i zredefiniowanym bezpieczeństwem.

---

¹ Zob. poz. 2 załącznika do rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 8 sierpnia 2011 r. w sprawie obszarów wiedzy, dziedzin nauki i sztuki oraz dyscyplin naukowych i artystycznych, DzU 2011, Nr 179, poz. 1065.

² Zgodnie z art. 3 ust. 2 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki, DzU 2003, Nr 65, poz. 595, ze zm., dyscyplina naukowa (artystyczna) może być tożsama z dziedziną nauki (sztuki).

1. KONTEKST POZIOMÓW I SEKTORÓW BEZPIECZEŃSTWA

Współczesne bezpieczeństwo wewnętrzne kształtują dwa procesy: poszerzania i pogłębiania. Poszerzanie (*broadening*) odnosi się do przedmiotu zainteresowania i skutkuje stopniowym uzupełnianiem problematyki bezpieczeństwa o nowe treści. Pogłębianie (*deepening*) natomiast dotyczy podmiotów i ich związków z bezpieczeństwem. Pogłębianie polega na wskazywaniu nowych podmiotów mogących wpłynąć na poziom bezpieczeństwa lub co ważniejsze podmiotów, z których perspektywy bezpieczeństwo powinno być analizowane³.

Procesy poszerzania i pogłębiania bezpieczeństwa są ze sobą ściśle powiązane, co znajduje odzwierciedlenie np. w podmiotowo-przedmiotowym modelu analizy bezpieczeństwa⁴. W modelu tym porządkująco ogranicza się zakres bezpieczeństwa do niezbędnego i praktycznego minimum w postaci dwóch wymiarów: podmiotowego i przedmiotowego, pomijając np. wymiar przestrzenny, czasowy czy strukturalno-organizacyjny⁵.

Wymiar podmiotowy obejmuje poziomy analizy w postaci bezpieczeństwa międzynarodowego, państwowego i jednostkowego (indywidualnego). Z kolei wymiar przedmiotowy ma charakter pionowy i odnosi się do sektorów (obszarów) bezpieczeństwa, jak np. politycznego, militarnego lub ekologicznego⁶. W obu przypadkach zawartość wymiarów nie jest ostatecznie ustalona i nie przypomina zamkniętej, powszechnie zaakceptowanej listy. Podobnie rzecz się ma z relacjami zachodzącymi w obrębie poziomów i sektorów, jak również między nimi. W rezultacie wymiary podmiotowy i przedmiotowy bezpieczeństwa należy przede wszystkim traktować jako punkt startu i narzędzie umożliwiające rozpatrywanie poszczególnych rodzajów bezpieczeństwa w sposób względnie usystematyzowany.

Tabela 1. Poziomy i sektory (obszary) bezpieczeństwa wraz ze stopniem powiązania: znacznym (1), średnim (2) i niewielkim (3)

Poziomy bezpieczeństwa	Sektory (obszary) bezpieczeństwa				
	Polityczny	Militarny	Ekonomiczny	Społeczny	Ekologiczny
System międzynarodowy	2	2	1	3	2
Państwo	1	1	1	2	2
Jednostka / Społeczeństwo	2	3	2	1	1

Źródło: Opracowanie własne⁷

³ Zob. J. Czaputowicz, *Kryteria bezpieczeństwa międzynarodowego państwa – aspekty teoretyczne*, [w:] *Kryteria bezpieczeństwa międzynarodowego państwa*, pod red. S. Dębski, B. Górka-Winter, Warszawa 2003, s. 22; M. Malec, *Percepcja bezpieczeństwa: definicje, wymiary, paradygmaty*, Warszawa 2006, s. 32.

⁴ M. Cieślarczyk, R. Kuriata, *Kryzysy i sposoby radzenia sobie z nimi*, Łódź 2005, s. 34.

⁵ Na temat innych wymiarów zob.: M. Brzeziński, *Rodzaje bezpieczeństwa państwa*, [w:] *Bezpieczeństwo wewnętrzne państwa. Wybrane zagadnienia*, pod red. S. Sulowski, M. Brzeziński, Warszawa 2009, s. 33, 34; R. Jakubczak, J. Flis pod red., *Załącznik 1 Ogólna typologia bezpieczeństwa*, [w:] *Bezpieczeństwo narodowe Polski w XXI wieku. Wyzwania i strategie*, Warszawa 2006, s. 457.

⁶ M. Malec, *Percepcja bezpieczeństwa...*, cyt. wyd., s. 32, 33.

⁷ Por. J. Czaputowicz, *Kryteria bezpieczeństwa...*, cyt. wyd., s. 24, 25; M. Malec, *Percepcja bezpieczeństwa...*, cyt. wyd., s. 34, 35.

Poziomy i sektory bezpieczeństwa wyznaczają kontekst bezpieczeństwa społecznego. Odnaczają się również ścisłą zależnością (zasadą) – upodmiotowienie (uznanie np. człowieka za podmiot bezpieczeństwa) skutkuje pojawianiem się kolejnych treści, które dotyczą nie tylko nowego podmiotu, lecz także wpływają na już istniejące podmioty i sektory przez reorganizację ustalonych zasad, sposobów myślenia i funkcjonowania. Pojęciem, które w sposób zbliżony odnosi się do tego procesu jest sekurytyzacja (*securitization*), oznaczająca dość uznaniowe⁸ rozciąganie bezpieczeństwa na zagadnienia dotychczas obojętne z punktu widzenia spraw bezpieczeństwa oraz na zagadnienia nowe, wcześniej nieznanne, będące najczęściej skutkiem zmian technologicznych i cywilizacyjnych⁹.

Z przedstawionej tabeli wynika, że bezpieczeństwo społeczne, nazywane także społeczno-kulturowym¹⁰, jest jednym z pięciu powszechnie wyróżnianych sektorów bezpieczeństwa i razem z bezpieczeństwem ekologicznym odznacza się najwyższym stopniem powiązania z jednostką i społeczeństwem.

Bezpieczeństwo społeczne interpretuje się i różnicuje przez odwołanie do tożsamości zarówno grup społecznych (tożsamość kolektywna), jak również pojedynczych ludzi (tożsamość indywidualna). Tożsamość pełni zatem rolę centralnej, ale i instrumentalnej wartości wskazującej na specyfikę bezpieczeństwa społecznego, a także na jego umowne, sektorowe granice. W tym kontekście, w przypadku bezpieczeństwa politycznego, które odnosi się do władzy państwowej i procesu rządzenia, wartością naczelną jest suwerenność. Wartość ta rozumiana jest w aspekcie zewnętrznym jako samowładność, czyli brak zwierzchności nad państwem, jak również w aspekcie wewnętrznym jako całowładność, tj. samorządność, brak zależności w stosunkach wewnętrznych. Kolejny sektor w postaci bezpieczeństwa militarnego opiera się na przetrwaniu i sprowadza do problematyki użycia sił zbrojnych. Następny, bezpieczeństwo ekonomiczne, dotyczy produkcji, handlu i finansów, a za jego wartość naczelną uważa się dobrobyt. W przypadku zaś bezpieczeństwa ekologicznego wartością tą jest trwały rozwój, który odnoszony jest do relacji zachodzących między działalnością człowieka a biosferą¹¹.

Za wymienionymi wartościami podążają zagrożenia konkretyzujące poszczególne bezpieczeństwa. W dalszej kolejności wskazywane są główne problemy oraz cechy wyróżniające i dookreślające. Niezależnie jednak od tego, z punktu widzenia bezpieczeństwa społecznego najważniejsze jest, że wymienione sektory bezpieczeństwa nie są ściśle wydzielone lub wyizolowane. Nie stanowią odrębnych obszarów o precyzyjnie ustalonych granicach. Wręcz przeciwnie, zakresy sektorów bezpieczeństwa zachodzą na siebie, są wszechstronnie warunkowane, co oznacza, że należy do nich podchodzić w sposób elastyczny.

⁸ Por. M. Stone, *Security According to Buzan: A Comprehensive Security Analysis*, [in:] „Security Discussion Papers” 1/2009, p. 8, [online]. [dostęp: 2012]. Dostępny w Internecie: http://geest.msh-paris.fr/IMG/pdf/Security_for_Buzan.mp3.pdf, [Group d'études et d'Expertise “Securite et Technologies”].

⁹ Dla W. Chojnowskiego, *Wybrane zagadnienia ewolucji bezpieczeństwa*, [w:] *Bezpieczeństwo i zarządzanie kryzysowe – aktualne wyzwania. Współczesne aspekty bezpieczeństwa i zarządzania kryzysowego*, M. Włodarczyk, A. Marjański pod red., Łódź 2009, s. 27, do sekurytyzacji dochodzi w drodze kwalifikowania wartości najważniejszych dla podmiotu, których gotowy jest chronić nawet z użyciem środków nadzwyczajnych.

¹⁰ J. Czuputowicz, *Kryteria bezpieczeństwa...*, cyt. wyd., s. 24.

¹¹ Tamże s. 23-25; M. Malec, *Percepcja bezpieczeństwa...*, cyt. wyd., s. 34-36.

Przykładem ilustrującym wzajemne zależności jest zagrożenie w postaci broni masowego rażenia, którą można równocześnie odnosić do kilku sektorów bezpieczeństwa. Po pierwsze, jako część arsenału sił zbrojnych – do bezpieczeństwa militarnego. Po drugie, jako środek odstraszenia i groźba użycia – do bezpieczeństwa politycznego. Po trzecie, z uwagi na skutki zastosowania, np. degradację środowiska naturalnego – do bezpieczeństwa ekologicznego¹². Kolejnym przykładem jest zjawisko bezrobocia, które wykazuje powiązania zarówno z bezpieczeństwem społecznym, jak również ekonomicznym.

W rezultacie przyjąć należy, że wydzielenie sektorów ma przede wszystkim walor porządkujący. Wydaje się także, że jego podłożem jest, wynikające z charakteru nauk społecznych, analityczne i dość idealistyczne założenie o możliwości wyseparowania w stanie czystym osobnych dziedzin – sektorów, jak np. polityka czy ekonomia¹³.

2. STRUKTURA BEZPIECZEŃSTWA SPOŁECZNEGO

Na podstawie tożsamości w bezpieczeństwie społecznym wydziela się dwa obszary tematyczne: kulturowy, związany z tożsamością kolektywną (*societal security*¹⁴) oraz socjalny, związany z tożsamością indywidualną (*social security*). W obu przypadkach dzięki tożsamości możliwe jest samookreślenie grup i jednostek, które identyfikują się wobec innej lub własnej społeczności¹⁵.

Pojawienie się problemu tożsamości umownie umiejscawia się w pierwszej połowie lat dziewięćdziesiątych XX wieku i łączy: 1) z wydarzeniami tzw. „jesieni ludów”, która wyzwoliła konflikty w państwach wielonarodowych (pokojowy rozpad Czechosłowacji; wojna domowa w byłej Jugosławii), 2) z obawami przed postępującą integracją państw członkowskich Unii Europejskiej, a także, co najważniejsze, 3) ze zmianami podmiotowymi w sferze bezpieczeństwa i powszechnie uznawanymi postulatami, aby poza państwem uwzględniać interesy i problemy dotyczące człowieka i grup społecznych¹⁶, czego wzorcowym przykładem jest *human security* (bezpieczeństwo jednostki, bezpieczeństwo człowieka). Koncepcja ta, nie tylko formalnie (oficjalnie) wyraża, ale jak się wydaje, także definitywnie utrwała rozszerzone rozumienie bezpieczeństwa. Obecnie jest ono, po pierwsze, rozciągane ku dołowi, czyli od bezpieczeństwa państwa w kierunku bezpieczeństwa grup i jednostek, po drugie w górę, a więc od bezpieczeństwa państwa do bezpieczeństwa systemu międzynarodowego, po trzecie przedmiotowo (horyzontalnie) od tradycyjnego wymiaru militarnego i politycznego do ekonomicznego, socjalnego czy ochrony środowiska, po czwarte w końcu, w zakresie odpowiedzialności za zapewnianie bezpieczeństwa, która począwszy od państwa rozchodzi się we wszystkich możliwych kierunkach, obejmując instytucje międzynarodowe, władze regionalne, lokalne, organizacje pozarządowe, opinię publiczną czy prasę¹⁷.

¹² M. Huzarski, *Zmienne podstawy bezpieczeństwa i obronności państwa*, Warszawa 2009, s. 24.

¹³ M. Malec, *Percepcja bezpieczeństwa...*, cyt. wyd., s. 36.

¹⁴ Z uwagi na zawartość, *societal security* zostało określone mianem bezpieczeństwa kulturowego, aczkolwiek można spotkać się z innymi nazwami jak bezpieczeństwo społecznościowe lub wspólnotowe [aut.].

¹⁵ M. Malec, *Percepcja bezpieczeństwa...*, cyt. wyd., s. 44.

¹⁶ W. Chojnowski, *Wybrane zagadnienia ewolucji...*, cyt. wyd., s. 19, 20.

¹⁷ Szerzej zob. K. Marczuk, *Bezpieczeństwo wewnętrzne w poszerzonej agendzie studiów nad bezpieczeństwem (szkoła kopenhaska i human security)*, [w:] *Bezpieczeństwo wewnętrzne państwa. Wybrane zagadnienia*, pod red. S. Sulowski, M. Brzeziński, Warszawa 2009, s. 66-78.

Pierwszym, wspomnianym obszarem bezpieczeństwa społecznego jest obszar kulturowy. Dotyczy on zbiorowości w postaci np. społeczności lokalnych lub narodów, które traktowane są jako całość i odnoszone do innych, odmiennych kulturowo grup społecznych. Za sprawą kultury i relacji międzykulturowych tożsamość może determinować ewentualne podziały na tle religijnym, rasowym lub językowym, a przez nie oddziaływać na spójność poszczególnych grup społecznych.

Głównym problemem tak rozumianego bezpieczeństwa społecznego jest przede wszystkim migracja, która może doprowadzić do zmiany strukturalnej społeczeństwa. Poza migracją wskazuje się także na poziome i pionowe współzawodnictwo. We współzawodnictwie poziomym następuje zmiana sposobu myślenia wskutek znaczącego wpływu silniejszych kulturowo sąsiadów (np. Kanadyjczycy i ich obawy przed amerykańską kanizacją). Natomiast we współzawodnictwie pionowym dochodzi do zakończenia postrzegania siebie jako odrębnej grupy w wyniku integracji (np. poszczególne narody a przysła, zjednoczona Europa i jeden naród europejski)¹⁸.

Drugi obszar bezpieczeństwa społecznego – socjalny – dotyczy pojedynczych ludzi i ekonomicznych aspektów ich życia, przez które tożsamość może wpływać na poziom identyfikacji ze społeczeństwem, poczynając od pełnego uczestnictwa w życiu społecznym, a kończąc na marginalizacji i wykluczeniu. Bezpieczeństwo socjalne związane jest z brakiem lub niedostatkiem materialnych środków utrzymania skutkujących koniecznością zabezpieczenia społecznego, tak aby w razie potrzeby można było liczyć nie tylko na siebie, rodzinę, dobroczynność lub rynek¹⁹.

Tak zorientowane bezpieczeństwo socjalne jest warunkowane przez problemy, jak np. bezrobocie, ubóstwo, postawy roszczeniowe, bezdomność czy patologie społeczne (alkoholizm, narkomania, prostytutcja). Problemy te negatywnie oddziałują na funkcjonowanie społeczeństwa i destabilizują porządek społeczny przez stwarzanie warunków pojawiania się sytuacji konfliktowych, zachowań przestępczych, a także wspomnianych wcześniej migracji²⁰. Pozostawanie poza rynkiem pracy wiąże się z nieuczestniczeniem w życiu publicznym, z poczuciem niesprawiedliwości społecznej oraz obniżeniem poczucia własnej wartości, tak indywidualnej, jak i grupowej²¹.

3. KONTEKST BEZPIECZEŃSTWA WEWNĘTRZNEGO

Wydaje się, że wspólnym mianownikiem problemów socjalnych, a nawet całego bezpieczeństwa społecznego, jest zwrócenie uwagi i zaakcentowanie znaczenia społecznych uwarunkowań oraz przyczyn pojawiania się zagrożeń, a przez to także podniesienie znaczenia spraw będących domeną polityki społecznej. Wskutek zachodzących przewartościowań kwestie bezrobocia czy migracji zaczęły być łączone z bezpieczeń-

¹⁸ M. Malec, *Percepcja bezpieczeństwa...*, cyt. wyd., s. 44, 45.

¹⁹ Por. R. Szarfenberg, *Bezpieczeństwo socjalne a wykluczenie społeczne*, Referat wygłoszony na konferencji „Bezpieczeństwo socjalne” w Ustroniu 2003, s. 2, 3, [online]. [dostęp: 2012]. Dostępny w Internecie: <http://rszarf.ips.uw.edu.pl/pdf/refustronie.pdf>, Na temat ocen skuteczności polityki społecznej w Polsce zob. E. Winnicka, *Zaległa lekcja solidarności*, [w:] „Polityka” nr 51/2009, s. 38-40.

²⁰ Zob. np. ciekawy artykuł J. Harpera, *Białe śmieci*, [w:] „Polityka” nr 38/2011, s. 50-52, zawierający analizę przyczyn, które doprowadziły w sierpniu 2011 r. do wybuchu zamieszek w Londynie.

²¹ Por. E. Nowak, M. Nowak, *Zarys teorii bezpieczeństwa narodowego. Zarządzanie bezpieczeństwem*, Warszawa 2011, s. 113-120.

stwem wewnętrznym, z jego poziomem, postrzeganiem oraz zapewnianiem. Związek ten posiada podwójną naturę.

Przy pierwszym spojrzeniu wynika on z prostego rozwinięcia tradycyjnego, państwowcentrycznego myślenia o bezpieczeństwie, które w tym przypadku sprowadza się do sprawności aparatu bezpieczeństwa, czyli głównie do wyspecjalizowanych służb i straży. Jego sednem jest zauważenie granicy dotychczasowych działań, które niezależnie od liczebności funkcjonariuszy i ich wyposażenia nie przynoszą już spodziewanych rezultatów, lecz prowadzą nieuchronnie do pytań o opłacalność i skuteczność. Formuła, w której w zapewnianiu bezpieczeństwa dominuje bezpośrednia konfrontacja z zagrożeniami wydaje się stopniowo wyczerpywać i stawać źródłem modyfikacji akcentujących przyczyny zagrożeń, będące dotychczas nie tyle pomijane, co traktowane w sposób marginalny i trochę okazjonalny. To swoiste przekierowanie zainteresowania nie oznacza odstępstwa od tradycji. Pod tym względem w zasadzie wszystko pozostaje bez zmian. Funkcjonowanie aparatu bezpieczeństwa przebiega według utartych schematów, zgodnie z którymi ilość i jakość posiadanych sił i środków wyznaczają poziom bezpieczeństwa. Zachodząca zmiana oznacza uzupełnienie, ewentualnie odstępstwo od utartych sposobów myślenia. W pełni docenione przyczyny zagrożeń rozciągają tradycyjne rozumienie ich zwalczania na okres wcześniejszy. Wskazują na powody występowania określonych wykroczeń, przestępstw czy innych negatywnie ocenianych zjawisk, sugerując równocześnie możliwość ich ograniczenia lub wręcz likwidacji u źródła. W rezultacie zapewnianie bezpieczeństwa zamiast tylko reagowania na zagrożenia zaczyna obejmować działania wyprzedzające²² i nabierać nowego, bardziej złożonego i subtelnego charakteru. Do sprawności i siły, które nie znikają, dochodzą prewencja i prognozowanie, a w ślad za nimi nadzieja na większą skuteczność, a także jeżeli nie odciążenie, to przynajmniej wydadne wspomoczenie działań służb mundurowych. Znajomość przyczyn, motywów i mechanizmów powstawania zagrożeń, słowem, ich pełne rozpoznanie, umożliwi podjęcie odpowiednich działań zapobiegawczych, które doprowadzą do tego, że zagrożenia wystąpią w ograniczonej ilości i intensywności lub najzwyczajniej nie pojawią się. Natomiast w przypadku prognozowania należy oczekiwać, iż będzie możliwe stworzenie reguł wskazujących na związki między określonym problemem a zagrożeniem, a przez to umożliwiających lepsze przygotowanie administracji, zwłaszcza podmiotów wyspecjalizowanych²³.

W powiązaniu z powyższym myśleniem pozostaje siatka pojęciowa, za pomocą której dość powszechnie bezpieczeństwo wewnętrzne rozkłada się na trzy, dziś już dość klasyczne i zachowawcze pojęcia: bezpieczeństwa publicznego, bezpieczeństwa ustrojowego oraz bezpieczeństwa powszechnego²⁴. Uwzględniając ich treść, przyjąć należy, że bezpieczeństwu społecznemu najbliższym do bezpieczeństwa publicznego, gdzie problemy kulturowe i socjalne stanowią podłoże przestępczości, głównie kryminalnej.

²² Na temat działań wyprzedzających, ale w szerszym kontekście systemu podmiotowego bezpieczeństwa wewnętrznego, zob. G. Rydlewski, *Kształt systemu instytucjonalnego bezpieczeństwa wewnętrznego w Polsce*, [w:] *Bezpieczeństwo wewnętrzne państwa. Wybrane zagadnienia*, pod red. S. Sulowski, M. Brzeziński, Warszawa 2009, s. 139, 140.

²³ Przykładem tego typu reguły jest prawidłowość, zgodnie z którą tempo wzrostu przestępczości podwaja się co każde 5 % wzrostu bezrobocia, zob. J. Wolanin, *Zarys teorii bezpieczeństwa obywateli. Ochrona ludności na czas pokoju*, Warszawa 2005, s. 48, 49.

²⁴ M. Brzeziński, *Rodzaje bezpieczeństwa...*, cyt. wyd., s. 40, 41.

W dalszej kolejności bezpieczeństwo społeczne można łączyć z bezpieczeństwem ustrojowym, gdzie w analogicznym charakterze kwestie kulturowe i socjalne mogą generować zagrożenia skierowane przeciw państwu i szeroko rozumianemu systemowi politycznemu. W przypadku bezpieczeństwa powszechnego, które dotyczy ochrony życia, zdrowia, mienia i środowiska przed zagrożeniami naturalnymi i technicznymi, tutaj zamiast bezpieczeństwa społecznego za najważniejszy sektor należy uznać bezpieczeństwo ekologiczne²⁵.

Drugie spojrzenie na związek problemów społecznych z bezpieczeństwem odnosi się do redefiniowanego obecnie paradygmatu bezpieczeństwa. W przeciwieństwie do poprzednich wskazań, zamiast wyjaśnień, które odwołują się i w zasadzie pozostają podporządkowane sprawom wykonawczo-organizacyjnym, poruszanie kwestii społecznych wynika ze zmiany perspektywy patrzenia na bezpieczeństwo. Obecnie bezpieczeństwo nie jest tylko materią państwową, przez państwo przefiltrowywaną i w jego kontekście ujmowaną. Taki punkt widzenia stopniowo odchodzi w przeszłość na rzecz nowego paradygmatu, w którym człowiek i jego problemy indywidualne i zbiorowe stawiane są na pierwszym miejscu. Otwarte pozostaje pytanie, czy przed państwem czy *ex aequo* z nim. Na pewno jednak nie zamiast państwa. Niezależnie od tego kwestie społeczne nabierają nowego, jakościowo odmiennego znaczenia, które można w skrócie określić mianem trwałej, niezmiennej pierwszorzędności.

4. PRZYKŁAD FINLANDII

Na takie przeorientowanie wskazują np. oficjalne dokumenty rządu Finlandii, jak Program Bezpieczeństwa Wewnętrznego *Safety First* z dnia 8 maja 2008 r. (*Safety first – Internal Security Programme*²⁶) oraz Strategia Bezpieczeństwa dla Społeczeństwa z dnia 16 grudnia 2010 r. (*Security Strategy for Society*²⁷), w których bezpieczeństwo wewnętrzne wiąże się ze stanem funkcjonowania społeczeństwa, a wśród zagrożeń wskazuje m.in. na zagrożenia z obszarów socjalnego i kulturowego²⁸.

Wybór Finlandii jako przykładu ilustrującego zachodzące zmiany wynika z doświadczeń i zaawansowania tego kraju w procesie przeorientowania myślenia o bezpieczeństwie wewnętrznym. Zawarte w powołanych dokumentach opinie i wnioski nie mają charakteru przygodnego lub jednostronnego²⁹. Finlandia jest państwem o bardzo wysokim poziomie kultury bezpieczeństwa, rozumianej zarówno jako wiedza, jak i zachowanie (działanie)³⁰. Finlandia nie odkrywa znaczenia bezpieczeństwa wewnętrznego. Nie stawia też pierwszych kroków w jego aktualizowaniu, co częściowo można od-

²⁵ Por. B. Wiśniewski, S. Zalewski pod red., *Bezpieczeństwo wewnętrzne RP w ujęciu systemowym i zadań administracji publicznej*, Bielsko-Biała 2006, s. 54-88.

²⁶ [online]. [dostęp: 2012]. Dostępny w Internecie: http://www.intermin.fi/en/current_issues/publications, dalej jako Program.

²⁷ [online]. [dostęp: 2012]. Dostępny w Internecie: http://www.yhteiskunnanturvallisuus.fi/en/materials/doc_details/26-security-strategy-for-society, dalej jako Strategia Bezpieczeństwa dla Społeczeństwa.

²⁸ Zob. Program, s. 6; Strategia Bezpieczeństwa dla Społeczeństwa, s. 29, 93.

²⁹ Przykładowo, Program *Safety First* zastąpił wcześniejszy, przyjęty 23 września 2004 r. Program Bezpieczeństwa Wewnętrznego zatytułowany *A Safer Community*, a w pracach nad nim uczestniczyło prawie 200 ekspertów z ministerstw, rządowych biur i agencji, organizacji pozarządowych, sektora prywatnego, instytucji badawczych oraz Stowarzyszenia Fińskich Władz Lokalnych i Regionalnych.

³⁰ Szerzej na temat relacji bezpieczeństwo – kultura zob. S. Kwiatkowski, A. Kwiatkowska-Drożdż, *O bezpieczeństwie obywateli i zarządzaniu kryzysowym*, Tyczyn 2005, s. 65 i n.

nieść np. do Polski. Specyfiką Finlandii jest stały postęp wiedzy o bezpieczeństwie oraz dbałość o jej spójność i dalszy, harmonijny rozwój, czego przykładem może być Narodowa Strategia Badań Bezpieczeństwa z 2009 r., wydana przez rządowy Komitet Doradczy ds. Badań Sektorowych działający przy ministerstwie edukacji i kultury³¹.

Zgodnie z definicją zawartą w Programie, bezpieczeństwo wewnętrzne oznacza stan społeczeństwa, w którym każdy może korzystać z gwarantowanych przez państwo (*the rule of law*) praw i wolności, a także żyć w bezpiecznym społeczeństwie bez strachu lub niepewności przed przestępczością, sytuacjami nadzwyczajnymi, wypadkami, a także nowymi zjawiskami i zmianami zachodzącymi w fińskim społeczeństwie lub globalizującym się świecie. Równocześnie właściwy poziom tak definiowanego bezpieczeństwa wewnętrznego zależy od wielu czynników: bezpieczeństwa w domu, w okolicy zamieszkiwania (*living environment*) i w pracy; zależy od dobrze funkcjonującego systemu usług podstawowych; od właściwie zaprojektowanego systemu transportowego; od dostępności pierwszej pomocy, kiedy jest ona niezbędna oraz od pewności, że sprawcy przestępstw będą pociągnięci do odpowiedzialności. Bezpieczeństwo wewnętrzne obejmuje także przygotowanie do działania w warunkach sytuacji nadzwyczajnych i innych wypadków³².

Zbliżone rozumienie jest obecne w Strategii Bezpieczeństwa dla Społeczeństwa, gdzie bezpieczeństwo wewnętrzne zdefiniowano jako stan funkcjonowania społeczeństwa, w którym system sądowniczy gwarantuje wszystkim prawa i wolności oraz, w którym ludzie nie czują strachu przed przestępczością lub zakłóceniami, jak również niepokoju przed wydarzeniami i zmianami zachodzącymi w fińskim społeczeństwie lub w coraz bardziej umiędzynarodowionym świecie. Bezpieczeństwo wewnętrzne obejmuje środki, które zapobiegają i zwalczają przestępczość skierowaną przeciwko Finlandii i jej ludności, jak również zapobiegają wypadkom i szkodom w środowisku naturalnym lub innym podobnym zaburzeniom i zagrożeniom, a także środki używane w celu usunięcia i poradzenia sobie z ich konsekwencjami³³.

Przyjęte w obu dokumentach definicje nie mają charakteru wyczerpującego. W dalszym ciągu bezpieczeństwo wewnętrzne pozostaje zjawiskiem złożonym, bez jasnej i wyczerpującej treści³⁴, które powinno być postrzegane w szerszym kontekście jako jedno z wielu pojęć, za pomocą których usiłuje się opisywać i badać całe środowisko bezpieczeństwa. Według Strategii Badań Bezpieczeństwa środowisko bezpieczeństwa przedstawia rysunek 1.

Przytoczone definicje, a także schemat środowiska bezpieczeństwa wskazują, że bezpieczeństwo wewnętrzne jest przede wszystkim skoncentrowane na człowieku

---

³¹ National Security Research Strategy (18:2009), dalej jako Strategia Badań Bezpieczeństwa, [online]. [dostęp: 2012]. Dostępny w Internecie: http://www.intermin.fi/download/14209_national_security_research_strategy_.pdf, Komitet (The Advisory Board for Sectoral Research) został ustanowiony przez rząd w 2007 r. m.in. w celu zapewnienia koordynacji państwowych badań poszczególnych sektorów administracji.

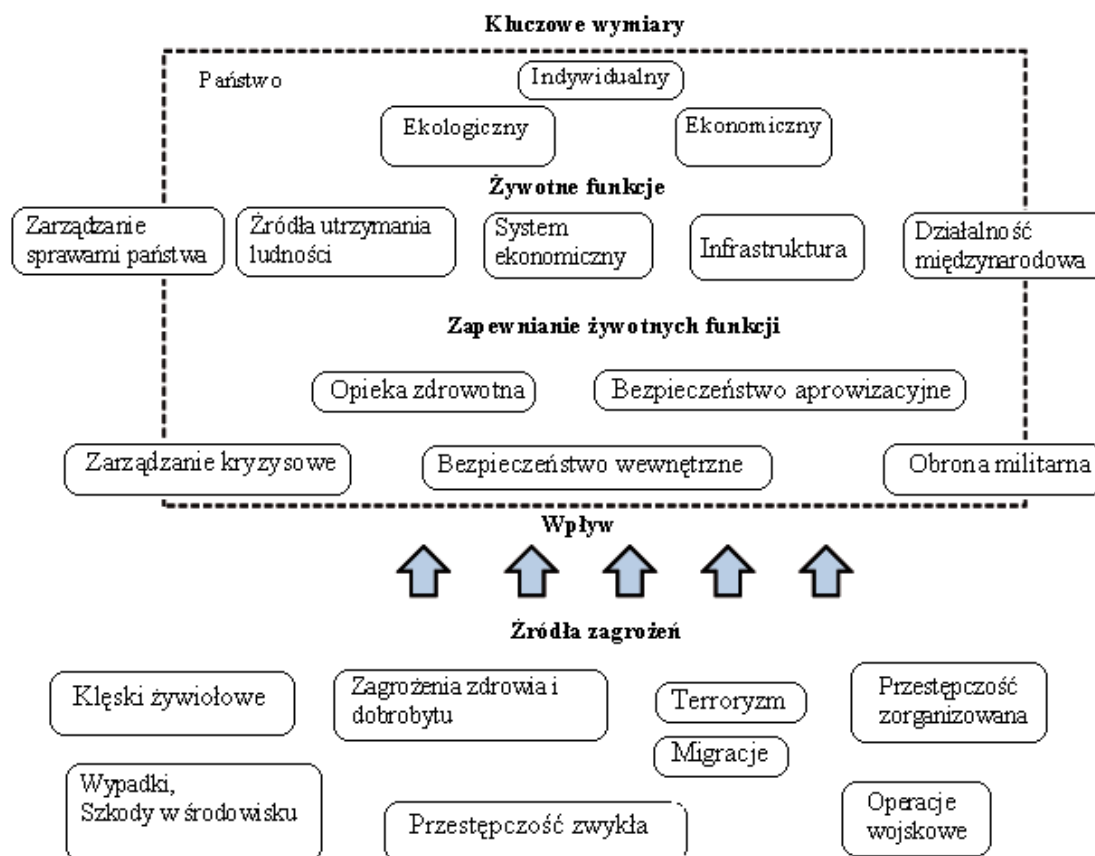
³² Program, s. 6.

³³ Strategia Bezpieczeństwa dla Społeczeństwa, s. 93, 29.

³⁴ Strategia Badań Bezpieczeństwa, s. 6.

(obywatelu) i społeczeństwie³⁵. Pojęcia te są ze sobą ściśle powiązane. Przez nie w znacznym stopniu postrzegane są również zagrożenia. Państwo w bezpieczeństwie wewnętrznym występuje w roli gwaranta, który wyznacza ramy instytucjonalne i zapewnia niezakłócone funkcjonowanie człowieka (obywatela) oraz społeczeństwa. Działalność państwa nie ogranicza się przy tym tylko do biernego wyczekiwania i reagowania na powstałe zagrożenia. Rola państwa jest znacznie szersza. Obejmuje zapobieganie, wyzwanie, zarówno krajowe, jak i międzynarodowe, a ponadto wydaje się, że uwzględnia także społeczny odbiór zagrożeń, czyli tzw. bezpieczeństwo subiektywne (odczuwalne), odpowiedzialne za poczucie bezpieczeństwa i komfort życia.

Rys. 1. Środowisko bezpieczeństwa

Źródło: *Strategia Badań Bezpieczeństwa*, s. 6.

Znaczenie człowieka (obywatela) i społeczeństwa w bezpieczeństwie wewnętrznym dobrze oddaje tytuł Programu - *Safety first*. *Safety* jest pojęciem, które choć w języku polskim tłumaczy się ogólnie jako bezpieczeństwo, ma bardziej subtelne znaczenie, odmienne od identycznie tłumaczonego *security*. *Safety* należy rozumieć w powiązaniu z człowiekiem, z wymiarem osobistym³⁶. *Security* natomiast w powiązaniu z pań-

³⁵ Zawarte w schemacie pojęcie żywytnych funkcji obejmuje w sposób zbiorczy działania niezbędne dla funkcjonowania społeczeństwa, zapewniające suwerenność, bezpieczeństwo i egzystencję (zob. *Strategia Bezpieczeństwa dla Społeczeństwa*, s. 16, 97).

³⁶ Znamienne jest w tym kontekście rosyjskie tłumaczenie tytułu *Safety First* jako *Bezpieczne życie dla każdego* (Biezopasnaja żizń dla každygo), zob. [online]. [dostęp: 2012]. Dostępny w Internecie:

stwem, z wymiarem przedmiotowym (publicznym, instytucjonalnym). W przypadku zagrożeń, *safety* pomija wszystko, co ma związek z polityką, z działaniem celowym, skierowanym przeciwko państwu. Ta materia należy do *security*. *Safety* dotyczy zagrożeń, w których motyw świadomego, umyślnego postępowania nie występuje lub pojawia się w śladowych ilościach, jak w zagrożeniach naturalnych, technicznych lub problemach społecznych.

W bezpieczeństwie wewnętrznym nie dominuje państwo jako podmiot i przedmiot zainteresowania. Obok niego, lub nawiązując do tytułu Programu, przede wszystkim jest także człowiek (obywatel) i społeczeństwo. Razem wyznaczają nowy, znacznie szerszy od dotychczasowego, zakres bezpieczeństwa wewnętrznego.

Zgodnie ze Strategią Badań Bezpieczeństwa zakres ten obejmuje cztery obszary: bezpieczeństwo osobiste, bezpieczeństwo społeczeństwa, wrażliwość infrastruktury oraz zarządzanie bezpieczeństwem³⁷. Z perspektywy problematyki społecznej najważniejsze są bezpieczeństwo osobiste i społeczeństwa.

Bezpieczeństwo osobiste odnoszone jest przede wszystkim do zwykłej przestępczości i przemocy, której wysoki poziom wyróżnia Finlandię spośród państw Europy Zachodniej. Skuteczne przeciwdziałanie przemocy wymaga zdecydowanie bardziej pogłębionej wiedzy zarówno o samym zjawisku, jak również o mechanizmach oddziaływania. Należy skupić się na przyczynach powszechności i częstotliwości przemocy, na sposobach jej zwalczania, łagodzenia skutków oraz działaniach władz publicznych. Niezbędna do tego jest informacja zawierająca dane na temat sytuacji bieżącej, prognoz dotyczących rozwoju zwykłej przestępczości, a także, co zostało podkreślone w Strategii, sposobów jej zapobiegania. Dyskusja i badania przestępczości powinny pozostawać w ścisłym związku z takimi problemami, jak np.: używki (w postaci alkoholu i narkotyków); kwestie społeczne (jak opieka społeczna, wykluczenie, bezrobocie, migracja, nierówności regionalne, urbanizacja); opieka zdrowotna (w ramach której szczególnie znaczenie przywiązuje się do dobrego samopoczucia i zdrowia psychicznego); w końcu zmiany demograficzne (odnoszone do starzenia się społeczeństwa oraz wielokulturowości).

Poza przestępczością, bezpieczeństwo osobiste odnoszone jest również do wypadków zagrażających życiu i zdrowiu oraz powodujących znaczny, negatywny wpływ na gospodarkę. Nie idzie tu przy tym tylko o poważne wypadki, związane np. z katastrofą lub klęską żywiołową, lecz również, a nawet przede wszystkim, o wypadki powstające w czasie wolnym od pracy lub w gospodarstwie domowym. Analogicznie do przestępczości, dyskusja na temat tak rozumianych wypadków również powinna skupiać się na zapobieganiu. W tym celu należy skoncentrować się na mechanizmach wypadków, a także precyzyjnym badaniu ich częstotliwości, skutków oraz grup wysokiego ryzyka. Ponadto warto uwzględnić związki między wypadkami a poziomem technicznym urzędzeń oraz ich bezpieczeństwem (bezpieczeństwo produktu). Uzyskana wiedza powinna zostać uwzględniona w działaniach władz publicznych, jak również, co warte zaznaczenia, powinna także pomóc obywatelom w ich codziennym życiu oraz przyczynić się do rozwoju kultury bezpieczeństwa.

[http://www.poliisi.fi/intermin/hankkeet/turva/home.nsf/files/43243_Turvallinen%20el%C3%A4m%C3%A4_RUS/\\$file/43243_Turvallinen%20el%C3%A4m%C3%A4_RUS.pdf](http://www.poliisi.fi/intermin/hankkeet/turva/home.nsf/files/43243_Turvallinen%20el%C3%A4m%C3%A4_RUS/$file/43243_Turvallinen%20el%C3%A4m%C3%A4_RUS.pdf).

³⁷ Strategia Badań Bezpieczeństwa, s. 9.

Bezpieczeństwo społeczeństwa, drugi z obszarów, jest powiązane z umiejętnością przewidywania dalszego rozwoju obecnych zagrożeń oraz pojawiania się nowych problemów. Do kluczowych z punktu widzenia przyszłości tematów należą np. zmiany klimatyczne, niedobór surowców naturalnych, rozwój technologiczny, nowe, niezidentyfikowane zagrożenia zdrowotne, zmiany w globalnej polityce i społeczeństwie oraz kwestie demograficzne. Wśród nich podkreśla się znaczenie zmian dotyczących struktury społecznej, przestępczości zorganizowanej, w tym terroryzmu, a także zjawisk globalnych.

W ramach zmian dotyczących struktury społecznej zwraca się m.in. uwagę, że zarówno jednostki, jak i społeczności stają się coraz bardziej wrażliwe na zagrożenia, a równocześnie mogą być rozumiane jako źródło (nośnik) nowych zagrożeń. W rezultacie należy oczekiwać, że dyskusja i badania bezpieczeństwa wyjaśnią zachodzące zmiany i przewidzą przyszłe zagrożenia, nawiązując przy tym do zachodzących przeobrażeń kulturowych, demograficznych i powiększających się nierówności społecznych.

W przypadku przestępczości zorganizowanej, w tym terroryzmu, akcentuje się znaczenie nowych form przemocy, handlu ludźmi, radykalizmu postaw społecznych i terroryzmu, którego przyczyny ściśle wiąże się ze zmianami w sferze wartości i społecznym wykluczeniem. Równocześnie nie można zapominać o czynnikach ułatwiających popełnianie przestępstw, takich jak np. rozwój technologiczny, które stanowią odrębny, szeroki temat do dyskusji.

Wobec zmian dotyczących zjawisk globalnych odnotowywane jest poszerzanie zakresu oraz wzrost wzajemnego powiązania zagrożeń, jak również zwiększająca się zależność od postępów w technologii (prolifracja broni CBRN³⁸) oraz od wysokiej wrażliwości na zagrożenia asymetryczne. Zjawiska globalne wymagają długoterminowego, strategicznego planowania, przewidującego i uwzględniającego konsekwencje odległych terytorialnie kryzysów międzynarodowych, co nie oznacza pomijania państw sąsiedzkich. W przypadku Finlandii szczególną uwagę zwraca się na sytuację w Rosji.

Analiza zjawisk globalnych wymaga wszechstronnego i całościowego spojrzenia. Publiczna debata dotycząca np. zmian klimatycznych powinna skupiać się nie tylko na obserwacji i kontroli zachodzących zmian, ale również na przygotowaniu się do nadchodzących skutków, które w postaci ocieplenia klimatu mogą zmienić geostrategiczne znaczenie terytoriów północnych objętych wieczną zmarzliną przez udostępnienie źródeł energii oraz nowych szlaków transportowych. Ponadto stopniowa zmiana klimatu wraz z ekstremalnymi zjawiskami pogodowymi mogą również doprowadzić do migracji, rozprzestrzeniania się chorób zakaźnych, oddziaływać w sposób konfliktogenny, a także kreować nowe, nieprzewidywalne zagrożenia³⁹.

PODSUMOWANIE

Podsumowując, w ramach związku bezpieczeństwa wewnętrznego z problematyką społeczną warto zwrócić uwagę na dwie konsekwencje zachodzących przemian, które dotyczą nie tylko bezpieczeństwa społecznego, lecz mają charakter uniwersalny i mogą zostać odniesione w zasadzie do wszystkich nowych sektorów bezpieczeństwa.

---

³⁸ Skrótowiec: chemiczna, biologiczna, radiologiczna, nuklearna.

³⁹ Strategia Badań Bezpieczeństwa, s. 20-22.

Konsekwencje te można w sposób porządkujący podzielić na ilościowe (zewnętrzne) i treściowe (wewnętrzne).

Konsekwencje ilościowe (zewnętrzne) polegają na pojawianiu się coraz to nowych rodzajów bezpieczeństwa w rozumieniu przedmiotowym, jak np. bezpieczeństwo transportowe, aprowizacyjne, technologiczne czy edukacyjne⁴⁰. Pomijając kwestię indywidualnego uzasadnienia, ta swoista inflacja pomysłów i propozycji powoduje ciągle poszerzanie zakresu bezpieczeństwa, skłaniając do zadania pytania o jego granice i celowość tego typu działań. Wydaje się, z czysto praktycznego i funkcjonalnego punktu widzenia, że na obecnym etapie rozwoju zdecydowanie bardziej roztropnym rozwiązaniem byłoby rozciąganie i porządkowanie już istniejących i zaaprobowanych obszarów niż tworzenie nowych. W tym kontekście bezpieczeństwo społeczne można, a wręcz należy, traktować szeroko, uwzględniając zarówno aspekt kulturowy, jak również socjalny⁴¹, mimo wyraźnych, występujących między nimi odrębności. Jednorodność i spójność obszaru schodzi w tym wypadku na dalszy plan na rzecz strukturalnej przejrzystości całego bezpieczeństwa.

W przypadku konsekwencji treściowych (wewnętrznych) sprawa jest bardziej złożona, ponieważ dotyczy relacji zachodzących między konkretnym rodzajem bezpieczeństwa a jego podstawą – ekonomią, ekologią lub szeroko rozumianą polityką społeczną. Ustalenie wzajemnych związków nie ma, tak jak we wcześniejszych konsekwencjach ilościowych, charakteru porządkującego, wyznaczającego sposób traktowania już uznanych oraz pojawiających się obszarów bezpieczeństwa. Konsekwencje treściowe (wewnętrzne) dotyczą istoty danego bezpieczeństwa, jego odrębności i samodzielności.

Zapewne nie powinno być tak, że między bezpieczeństwem społecznym a polityką społeczną stawiany jest znak równości. Takie działanie byłoby nieporozumieniem podważającym sens wydzielenia bezpieczeństwa społecznego. Podobnie rzecz się ma z rozwiązaniem przeciwnym, w którym oba zagadnienia, czyli bezpieczeństwo społeczne i polityka społeczna traktowane byłyby w sposób całkowicie rozłączny, dając oczywiste świadectwo ignorancji wobec występujących powiązań.

Ustalenie wzajemnych relacji jest wyzwaniem, które należy podjąć, aby uniknąć zarzutów wieloznaczności i nieokreśloności. Równocześnie przyjęte rozwiązanie powinno być praktyczne i znajdować przełożenie np. na przekonujące wskazanie podmiotów wyspecjalizowanych odpowiedzialnych za dane bezpieczeństwo, tak aby nie było w tym względzie rozbieżności. Oznaczanie bezpieczeństwa społecznego nie może być tylko procesem powierzchniowym, uznaniowo anektującym określony obszar spraw z powodu ich znaczenia dla bezpieczeństwa. Powinno być także procesem wydobywczym, wydzielającym i określającym, za którym postępuje dodatkowa aktywność państwa w postaci strategii, programów, aktów prawnych, podmiotów oraz środków.

---

⁴⁰ Przykładową listę bezpieczeństw zob. H. Kolečki, *Pojęcie i rodzaje bezpieczeństwa na poziomie społeczności lokalnych z punktu widzenia straży miejskich i gminnych*, [w:] *Przemiany i perspektywy straży miejskich i gminnych w ochronie porządku i bezpieczeństwa publicznego. Materiały konferencyjne*, pod red. K. Rajchel, Warszawa 2007, s. 25, 26.

⁴¹ Por. M. Malec, cyt. wyd., s. 49.

LITERATURA

1. Brzeziński M., *Rodzaje bezpieczeństwa państwa*, [w:] *Bezpieczeństwo wewnętrzne państwa. Wybrane zagadnienia*, pod red. Sulowski S., Brzeziński M., Warszawa 2009.
2. Chojnowski W., *Wybrane zagadnienia ewolucji bezpieczeństwa*, [w:] *Bezpieczeństwo i zarządzanie kryzysowe – aktualne wyzwania. Współczesne aspekty bezpieczeństwa i zarządzania kryzysowego*, pod red. Włodarczyk M., Marjański A., Łódź 2009.
3. Cieślarczyk M., Kuriata R., *Kryzysy i sposoby radzenia sobie z nimi*, Łódź 2005.
4. Czaputowicz J., *Kryteria bezpieczeństwa międzynarodowego państwa – aspekty teoretyczne*, [w:] *Kryteria bezpieczeństwa międzynarodowego państwa*, pod red. Dębski S., Górka-Winter B., Warszawa 2003.
5. Harper J., *Białe śmieci*, [w:] „Polityka”, nr 38/2011.
6. Huzarski M., *Zmienne podstawy bezpieczeństwa i obronności państwa*, Warszawa 2009.
7. Jakubczak R., Flis J. pod red., *Załącznik 1 Ogólna typologia bezpieczeństwa*, [w:] *Bezpieczeństwo narodowe Polski w XXI wieku. Wyzwania i strategie*, Warszawa 2006.
8. KołECKI H., *Pojęcie i rodzaje bezpieczeństwa na poziomie społeczności lokalnych z punktu widzenia straży miejskich i gminnych*, [w:] *Przemiany i perspektywy straży miejskich i gminnych w ochronie porządku i bezpieczeństwa publicznego. Materiały konferencyjne*, pod red. Rajchel K., Warszawa 2007.
9. Kwiatkowski S., Kwiatkowska-Drożdż A., *O bezpieczeństwie obywateli i zarządzaniu kryzysowym*, Tyczyn 2005.
10. Malec M., *Percepcja bezpieczeństwa: definicje, wymiary, paradygmaty*, Warszawa 2006.
11. Marczuk K., *Bezpieczeństwo wewnętrzne w poszerzonej agendzie studiów nad bezpieczeństwem (szkoła kopenhaska i human security)*, [w:] *Bezpieczeństwo wewnętrzne państwa. Wybrane zagadnienia*, pod red. Sulowski S., Brzeziński M., Warszawa 2009.
12. Nowak E., Nowak M., *Zarys teorii bezpieczeństwa narodowego. Zarządzanie bezpieczeństwem*, Warszawa 2011.
13. Rydlewski G., *Kształt systemu instytucjonalnego bezpieczeństwa wewnętrznego w Polsce*, [w:] *Bezpieczeństwo wewnętrzne państwa. Wybrane zagadnienia*, pod red. Sulowski S., Brzeziński M., Warszawa 2009.
14. Stone M., *Security According to Buzan: A Comprehensive Security Analysis*, [in:] „Security Discussion Papers” 1/2009.
15. Szarffenberg R., *Bezpieczeństwo socjalne a wykluczenie społeczne*, Referat wygłoszony na konferencji „Bezpieczeństwo socjalne” w Ustroniu 2003, [online]. [dostęp: 2012]. Dostępny w Internecie: <http://rszarf.ips.uw.edu.pl/pdf/refustronie.pdf>.
16. Winnicka E., *Zaległa lekcja solidarności*, „Polityka” nr 51/2009.
17. Wiśniewski B., Zalewski S. pod red., *Bezpieczeństwo wewnętrzne RP w ujęciu systemowym i zadań administracji publicznej*, Bielsko-Biała 2006.

18. Wolanin J., *Zarys teorii bezpieczeństwa obywateli. Ochrona ludności na czas pokoju*, Warszawa 2005.

SOCIAL SECURITY: INTERNAL SECURITY PERSPECTIVE

Summary

The article presents social security as an area (sector) of security from the perspective of modern internal security. This paper discusses the issues related to broadening and deepening security, the well-established areas (sectors) and interdependencies between them. The article addresses the issues of cultural and welfare nature, which are then referred to the basic conceptual grid of internal security and to the current security paradigm. The relationship between social security and internal security is exemplified by the official documents of the Finnish government (the Internal Security Program, the Strategy for Security in Society).

Keywords: *social security, cultural security, welfare security, internal security, security paradigm*

NOTA BIOGRAFICZNA

dr Michał BRZEZIŃSKI – adiunkt w Instytucie Nauk Politycznych Wydziału Dziennikarstwa i Nauk Politycznych Uniwersytetu Warszawskiego, zajmuje się problematyką bezpieczeństwa wewnętrznego, ze szczególnym uwzględnieniem zagadnień teoretycznych, ustrojowych oraz dotyczących szczególnych zagrożeń bezpieczeństwa państwa. Główne publikacje: *Stany nadzwyczajne w polskich konstytucjach*, Wydawnictwo Sejmowe, Warszawa 2007; *Bezpieczeństwo wewnętrzne państwa. Wybrane zagadnienia*, Dom Wydawniczy Elipsa, Warszawa 2009 (redakcja naukowa wspólnie z S. Sulowskim).